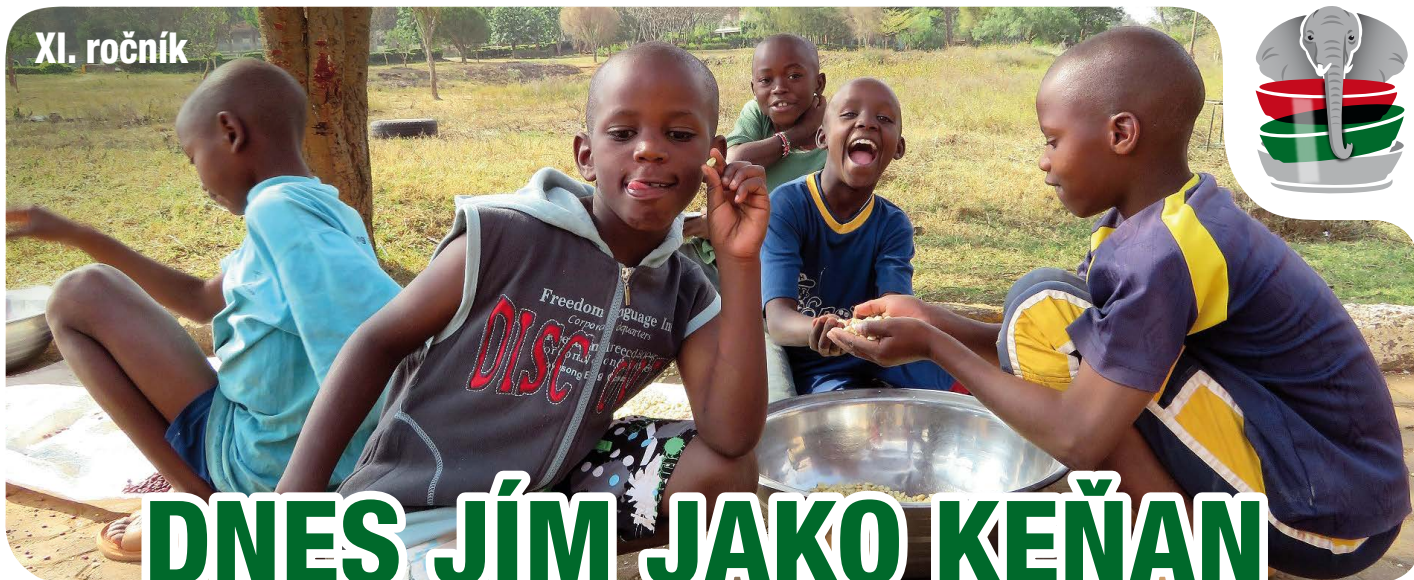
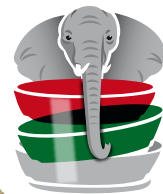

XI. ročník

DNES JÍM JAKO KEŇAN

OSVĚTOVÁ KAMPAŇ PRO I. A II. STUPEŇ ZŠ A SŠ | ROZVOJOVÉ ZEMĚ | POZNÁVÁNÍ A POMOC

PRACOVNÍ LISTY PRO II. STUPEŇ ZŠ

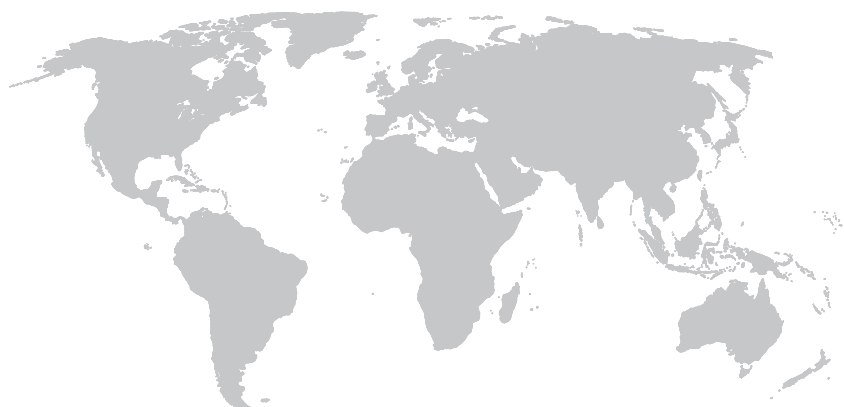

ÚVOD

Hakuna matata! Kdo by neznal slavný výrok z pohádky Lví král! Téměř všichni z vás ví, že to znamená *žádný problém*, málokdo ovšem ví, že pochází ze svahilštiny. Ta je kromě angličtiny úředním jazykem v Keni. Keňa je země, kde stále ještě putují pastevci se svými stády jako jejich předkové před staletími, šamani vyhánějí zlé duchy, domorodci nosí krásné ozdoby, provádějí rituály... Nalezneme tam nejznámější národní parky a rezervace na světě, největší pouštní jezero světa *Turkana* a druhou nejvyšší horu Afriky. Keňa je také nazývána zemí dětí, protože polovině obyvatel není ani dvacet let. Ve školách se vyučuje v angličtině, ale děti nemají povinnou školní docházku.

Vyznač barevně všechny kontinenty a označ Českou republiku.

Afrika je jedním z kontinentů, má celkem 53 států. Napiš názvy zbývajících kontinentů a vyznač, který z nich je největší. Víš, co znamená slovo PANGEA?

odpověď:

Plameňák má růžovou barvu protože:

- ☐ se tak narodí, je to barva vrozená;
- ☐ mělké vody, ve kterých se brodí jsou silně nasycené minerálními látkami a způsobují typický barevný odstín, v méně nasycených vodách jsou plameňáci bělejší;
- ☐ to způsobuje látka zvaná betakaroten přijímaná v potravě;
- ☐ samec musí zapůsobit na samici, sytě růžová se tak vyskytuje pouze u nich.

Jak se říká mláděti plameňáka?

JMÉNO:

TŘÍDA:

www.dnesjimjako.cz

A. Podívej se pozorně na obrázek uprostřed vlajky a zkus uhodnout, co znamená.

AUDIO

ČERNÁ barva značí africký lid
ČERVENÁ boj za svobodu a krev
ZELENÁ rostlinstvo
BÍLÁ mír a jednotu

Keňu obývá přes 53 milionů obyvatel a kolem 40 domorodých kmenů, nejpočetnější kmen se nazývá Kikujové. Jednou z otázek tak při prvním setkání bývá: „K jakému kmeni patříš?“

B. Co je základem keňské ekonomiky?

Do měst přicházejí lidé z venkova **za lepším životem**. Často však končí ve velmi stísněných obydlích tvořících chudinské čtvrti, v nehygienických podmínkách a v bídě.

C. Doplň, jak se tato místa nazývají a jaký je rozdíl mezi těmito oblastmi a ghetty?

odpověď:

D. Diskujte, jaké výhody nabízí Keňanům život na venkově a jaké ve městě?

Svahilština

V Keni jsou desítky různých kmenů a téměř každý má svůj vlastní jazyk. Svahilsky ale umí všichni, protože je to společně s angličtinou úřední jazyk. Výhodou je jednoduchá výslovnost, téměř vše se čte stejně, jako se to píše.

Nejčastěji používanými výrazy jsou „Mambo“, „Pole pole“ a „Hakuna matata“ – „Dobrý den“, „Pomalů“ a „Žádný problém“. V Africe se nikam nespěchá a pokud někdo slíbí, že něco udělá nebo zařídí, rozhodně to nebude brzy.

Nauč se aspoň pět slovíček nazpaměť.

Dobrý den	Mambo
Vítejte	Karibu
Nashledanou	Kwaheri
Zítří	Kesho
Včera	Jana (džana)
Dobrou noc	Lala salama
Ano	Ndiyo
Ne	Hapana
Prosím (pomoc)	Tafadhali
Děkuji	Asante

Pomalů	Pole pole
Jak se máte	Habari gani
Mám se dobře	Nzuri
Nemám peníze	Hakuna pesa
Žádný problém	Hakuna matata
Kolik je hodin?	Ni saa ngapi?
Kolik to stojí?	Ni ngapi?
Nebezpečí	Hatari
Běloch	Mzungu
Jídlo je dobré	Chakula chema

Studené pivo	Bia baridi
Studená voda	Maji baridi
Peníze	Pesa
Nosorožec	Kifaru
Antilopa	Swala
Krokodýl	Mamba
Slon	Ndovu
Žirafa	Twiga
Hroch	Kiboko
Lev	Simba

Korálkový náhrdelník

Každá správná domorodá dívka je bohatě ozdobená korálky. Jedna z nich se připravuje na slavnost a potřebuje správný počet korálků. Bohužel jich určitý počet ztratila a potřebuje zjistit, kolik jich měla původně.

Na spodní části náhrdelníku jsou jen tři veselé korálky a několik jich chybí. Spočítáš kolik veselých korálků měla domorodá dívka na začátku?

Zvyšování počtu obyvatel

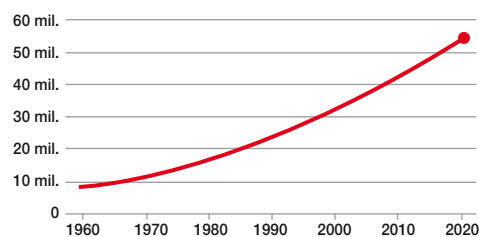

Počet obyvatel Keni vzrostl v průběhu 100 let **z necelých 3 milionů na přibližně 40 milionů!** SROVNÁNÍ: u nás v r. 1900 žilo 9 372 214 obyvatel, 10 230 060 obyvatel v r. 2000.

Spočítej, o kolik % se za 100 let zvýšil počet obyvatel v Keni.

K ZAMYŠLENÍ: Co je důvodem stále stoupajícího počtu lidí?

Růst populace v Keni 53,77 mil. v roce 2020

zdroj: Světová banka

odpověď:

Na obrázku vidíte plody stromu pojmenovaného podle tvaru jednoho z lidských párových orgánů. Dřevo tohoto stromu je velmi tvrdé a používá se při výrobě nábytku jako tzv. bílý mahagon.

VIDEO

Jak se strom jmenuje a jaký oblíbený druh ořechu se skrývá ve spodní části plodu?

odpověď:

Pro Keňany je sběr a prodej tohoto ořechu důležitým zdrojem příjmu. Přestože je u nás jeho cena vysoká, v Keni se pohybuje v řádu korun a domorodci si jeho prodejem příliš nevydělají. Za den dokáže jeden člověk zpracovat až 10 kg ořechů. Práce to není snadná, protože obal semene je jedovatý, při kontaktu s kůží nastává alergická reakce, a ořechy je nutné loupat v rukavicích.

plod skrývající ořech, obsahuje vitamin C

Kolik je na obrázku schovaných zvířat?

Do jakých základních skupin patří? Chybí zde nějaká skupina?

odpovědi:

Velbloud dvouhrbý aneb „koráb pouště“

AUDIO

Velbloudi jsou skvěle přizpůsobeni extrémním podmínkám pouště. Nozdry mohou uzavřít před zvířeným pískem a oči mají chráněné hustými řasami. Umí skvěle hospodařit s vodou, vydrží bez ní 14 až 45 dní (záleží na potravě). Naprostá většina velbloudů je **domácích**, divokých velbloudů dvouhrbých žije ve volné přírodě necelá tisícovka.

A. Jestlipak víte, k čemu slouží velbloudům hrby?

.....

.....

B. Drabař nebo dromedár? Dopiš správně název k velbloudovi dvouhrbému a jednohrbému.

.....

.....

A. Který savec jako jediný dokáže pít slanou vodu?

☐ velbloud

☐ plejtvák obrovský

☐ hyena

B. Kdo jsem?

FOTOPŘÍBĚH

- Pro Keňany a další Afričany jsme větším nebezpečím než velké šelmy, přestože jsme malá.
- Když je nás hejno, dokážeme toho opravdu hodně sníst, ale zároveň si někdo pochutná i na nás.
- Naši příbuzní žijí i v České republice.

.....
odpověď:

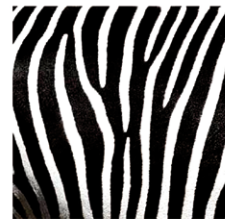
C. Komu patří vzory? (vyber a přiřaď)

TYGR

ZEBRA

LEVHART

HYENA

GEPARD

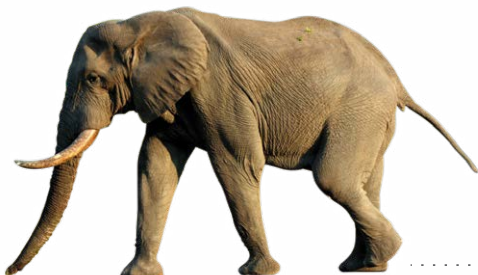
ŽIRAFA

Jak se jmenují nebezpečná divoká zvířata, patřící do tzv. velké pětky? Jedno ale do této skupiny nepatří, přestože je nejnebezpečnější, které to je? [přeškrtni]

Zvířata zařazená do velké pětky jsou tak nazývána proto, že jejich ulovení je pro pěšího lovce mimořádně nebezpečné. Jejich počet však kvůli činnosti člověka stále klesá, a jedno z těchto zvířat se v dnešní době lovit už vůbec nesmí.

12

Slon je největší suchozemské zvíře, má ohromnou sílu a nemá přirozeného nepřítele. Mohlo by se tedy zdát, že se nikoho nebojí. Existuje ale jeden živočich, ze kterého má slon hrůzu, zkusíš ho uhodnout?

V Keni nalezneme také **červeného slona**. Ale není to žádný zvláštní druh – červené zbarvení má na svědomí červená hlína, kterou se sloni poprašují na ochranu před horkem a obtížným hmyzem.

A. Koho sloni nesnášejí?

včely

myši

hyeny

papoušky

B. Proč jsou sloni loveni pytláky?

.....
odpovědi:

POROVNÁNÍ
VELIKOSTI ČLOVĚKA,
SLONA A VELRYBY

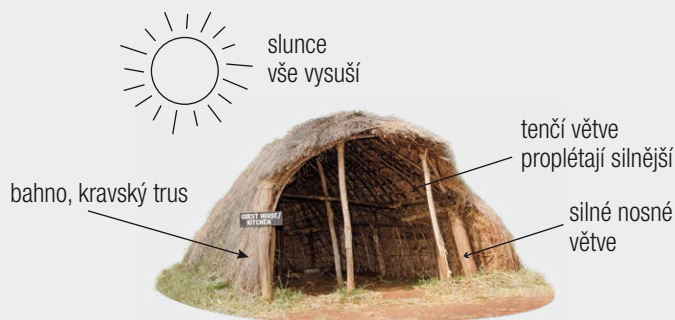

13

Život domorodců

Nejpočetnější domorodý kmen se nazývá **Kikujové**, známější jsou ale **Masajové**. Nejvíce lidí žije na venkově a i přestože tam panuje nedostatek vody i potravy, lidé jsou tu šťastnější a pohostinnější než ve velkých městech, kde je vysoká kriminalita, drogy a špína. Většina domorodců z venkova žije stále stejným způsobem života, jako jejich předci. Kmeny se od sebe liší vzhledem i zvyky, někdy spolu bojují o vodu a o potravu pro dobytek. O všem **rozhodují výhradně muži**. **Ženy, kterých mohou mít víc, si muži kupují za krávy**, cena se pohybuje různě (8 a více krav za jednu ženu).

Primitivní domorodé chýše postavené do kruhu za barikádou ze suchých větví se nazývají **maňáty**. Jsou postavené z přírodních materiálů, nemají okna. Bývají velké asi jako dětský pokojíček, dovnitř se dokáže vejít i osm lidí včetně ohniště, „kuchyně“, menších zvířat a věcí, vzrostlý muž se v nich nepostaví. Když se za pár let maňáta zboří, postaví se jednoduše nová.

A. Přiřaď správně činnosti, které musí vykonávat masajská žena a kterou muž.

OBSTARÁVAT
A NOSIT VODUSTARAT SE
O DĚTIPŘIPRAVOVAT
POKRMYSTARAT SE
O STÁDAHLÍDAT
DOBYTEKSHÁNĚT
TOPIVOCHRÁNIT
VESNICISTAVĚT I BOURAT
MAŇÁTYSTARAT SE
O POŘÁDEK

Nejmladší generace Masajů začíná navštěvovat školy a učit se anglicky a svahilsky. Na moderním trhu práce mají Masajové zatím jen minimální možnosti uplatnění a obživy, proto žijí z turistického ruchu, kterému se dobře přizpůsobili.

B. Soužití muže a ženy není vždy snadné, u lidí z různých kultur je ještě o něco složitější. Jaké překážky můžou čekat toho, kdo si najde partnera/partnerku z jiného kulturního prostředí?

.....
odpověď:

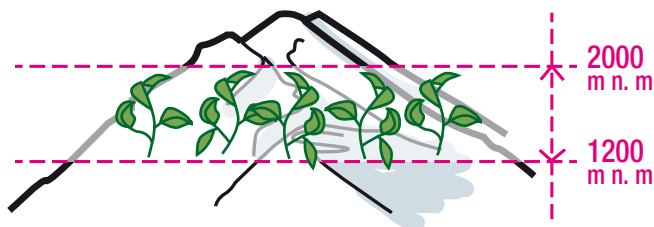
Čajovník čínský

Keňa se řadí mezi **největší vývozce čaje** na světě. Čaj se v Keni pěstuje přes 100 let a je velmi **kvalitní**. Do Keni se dostal z Indie při výstavbě železnice, indiští dělníci byli na čaj zvyklí a začal se pěstovat právě pro ně. Postupně se naučili pít čaj i Keňané, většina sklizně se však ze země vyváží. Lidem **dává čaj práci**, pěstuje se převážně na malých rodinných farmách. Pěstuje se na kopcích nedaleko hlavního města Nairobi, v nadmořské výšce od 1200 do 2000 metrů. Dobře se mu daří v sopečné půdě a vyšších polohách s dostatečným množstvím srážek a mírnými teplotami.

A. Z čeho všeho se může vyrábět čaj?

☐ čajovník ☐ byliny ☐ ovoce ☐ koření

Být sběračem lístků není žádná legrace. Musí se totiž utrhnout vždy jen vrchní dva až tři lístečky z rostliny a až jich máte více v dlani, tak je hodit za sebe do koše, který máte na zádech. Trefit se nebylo jednoduché. Nejrychlejší a nejzkušenější sběrači tak za den nasbírají až dva koše což je asi 50 kg čajových lístků. Ty pak odváží, neboli spíše odnáší do továrny, kde se vyrábí pravý černý čaj. Za 1 kg lístků si lidé vydělají v přepočtu 3,50 Kč, což opravdu není moc. V továrně pak probíhá další proces výroby – sušení lístků, mletí na různou hrubost, fermentace (tím se stává čaj černým), balení a ochutnávání hotového produktu.

manželé Poulovi, dobrovolníci v Keni

B. Kolik činí měsíční mzda šikovného sběrače čaje, pracuje-li od pondělí do soboty?

(Podívej se do tabulky, co si za to může koupit...)

odpověď:

Měna v Keni	keňský šilink (KES) = cca 0,19 CZK
1 litr balené vody	50–150 KES
Cola	60–150 KES
Plechovkové pivo	100 KES
Meloun	100 KES
Sýr	989 KES
Litr mléka	88 KES
Chléb	50 KES

Voda

Voda je v Keni velmi **vzácná** surovina. Ženy pro ni často chodí velmi daleko, a někde je jí dokonce tak málo, že se lidé vůbec **nemyjí**. Například Masajové pijí místo vody krev dobytka smíchanou s mlékem. O vodu se i bojuje. Voda, pokud nějaká je, se dopravuje v barelech a pomáhat musí i malé děti. Ve vodě je **hodně soli**, kvůli níž mají lidé zdravotní problémy (žluté zuby, nehty, problémy s ledvinami...).

V posledních letech zdroje vody pro obyvatele i zvěř mizí a panují extrémní sucha. Důvodem jsou zejména klimatické změny, rostoucí počet obyvatel, změna složení půdy v důsledku zavlažování, kácení stromů za účelem získávání dřevěného uhlí atd.

15 Zkus spočítat, kolik vody spotřebuješ za den pro svoji potřebu.

Pro představu si prohlédni **tabulku spotřeby vody**. Možná se budeš divit, jak moc vodou plýtváme!

ORIENTAČNÍ TABULKA SPOTŘEBY VODY

WC	malé spláchnutí 2 l velké 9 l
Koupání v plné vaně	100 až 150 litrů
Sprchování	30–50 l
Myčka	10
Mytí rukou při puštěné vodě	4 l za den
Pití	2 l
Ostatní	2 l
Praní prádla	40 l

Ale také: zalévání zahrady, napouštění bazénů, akvárií, kreativní činnosti atd.

odpověď:

Jídlo

16

A. Znáš exotické ovoce? Dopiš obrázky k názvům.

NÁPOVĚDA:
kiwano,
maracuja (mučenka),
jackfruit

V Keni roste mnoho druhů ovoce, na trzích se ho prodává nepřehledné množství. Pro místní jsou dostupné zejména **banány**, v sezóně i **mango** a **avokádo**, které má na vesnici skoro každý na zahradě. Ananasy, určené zejména na vývoz, se pěstují prakticky výhradně na velkých plantážích a jsou pro místní příliš drahé stejně jako melouny.

Záhonky se semínky se přikrývají senem, aby udržely vlhkost a semínka lépe klíčila. Úrodu je také nutné hlídat před zvířaty např. před dotěrnými kočkodany a pavíany.

Githeri

Sukuma

Ugali

Toto je typický školní oběd, který jedí děti každý den od školky až po maturitu. Tvoří ho fazole, sukuma, kukuřice, občas i jiná zelenina, ale základ je stále stejný. Výhodou je **velká výživová hodnota**.

Sukuma je **zelenina** vzhledově podobná kapustě a má lehce nahořklou příchuť. Roste po celý rok a tvoří společně s ugali základ jídelníčku. Slouží k přípravě pokrmu zvaného Sukuma wiki (sukuma, cibule, koření).

Typická **příloha z kukuřičné mouky a vody**, která se jí téměř ke všemu. Je nemastná a neslaná, ale dostatečně nasytí, a to i toho, kdo vykonává těžkou fyzickou práci. Jí se v mnoha částech Afriky, kde má různé názvy například *fufu* a *nshima*.

B. Na obrázku vidíš oblíbené trojúhelníkovité pečivo zvané **mandazi**. Zaškrtni, co o něm platí. ☒

DĚTI HO JÍ KAŽDÝ DEN KE SNÍDANI

JE TO VÝŽIVNÉ A VYDATNÉ JÍDLO

SLOŽÍ JAKO PŘÍLOHA

NEZDRAVÉ ALE OBLÍBENÉ JÍDLO

JE TO DOSTUPNÉ LEVNÉ JÍDLO

SMAŽÍ SE NA OLEJI

ŠKOLKA

z dopisu od Markéty Peichlové

Při vstupu do základní školy musí žáci prokázat, že už umí číst a psát. Musí do té doby umět anglicky, už ve školce nesmí mluvit svahilsky ani jejich kmenovým jazykem. Školka je ve slumu a rodiče za ní musí platit školné (i za uniformy). Školka začíná ráno v 8 hodin, žáci mají půl hodiny na příchod do školky. I ty nejmenší tříleté děti chodí do školky samy (hodně dlouhou cestou). Do 9 hodin spí na lavici (postýlky nemají), nesmí mluvit a nesmí si hrát. Kdo promluví nebo zlobí, čeká ho rákoska, brečet nahlas nesmí. Poté se společně zpívají písně - svahilské i anglické, často spojené s pohybem. Písní je opravdu velké množství. Recitují se také úryvky z Bible, které si musí pamatovat a jsou z nich zkoušeni.

...

PIKY PIKY

z dopisu od manželů Poulových

Při jednom sobotním odpoledni jsme využili další místní hromadnou dopravu a to piky piky. Je to motorka, kterou se dá přepravit na kratší vzdálenosti téměř vše. My jsme se na motorku vešli čtyři, ale po cestě jsme míjeli motorkáře, který vezl zákazníka i s velkou pohovkou do obývacího pokoje, takže jsme se divili, jak to řidič dokáže vyvažovat, aby se nepřevrátil na jednu nebo na druhou stranu.

*Tento výtečník
sice nepřpravuje
pohovku, ale
i autosklo
je celkem
slušný
náklad :-)*

Mnoho dalších informací a materiálů najdeš na:

www.dnesjimjako.cz

SADBA

ADOPCE
NABLÍZKO

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Máš rád exotická jídla a poznávání dalekých krajů? Zajímá tě, jak žijí tvoji vrstevníci v Keni a dalších rozvojových zemích? Podívej se na naše webové stránky **dnesjimjako.cz** nebo mrkni na **adopcenablizko.cz**. Můžeš se připojit k těm, kteří tam pomáhají, a jednou se do nějaké podívat třeba jako **dobrovolník**.

Pracovní listy pro vás připravila Salesiánská asociace Dona Boska, z. s., Kobyliské nám. 1000/1, 182 00 Praha 8, sadba.org. ZDROJE: dobrovolníci: manželé Poulovi, Jana Jeklová, Nela Vicherková, Markéta Peichlová, archiv Sadby, national-geographic.cz, abicko.cz, exomed.com, zoopraha.cz, irozhlas.cz/ČT24, afrikago.cz, flickr.com, pixabay.com, wikipedia.

Děkujeme všem, kteří pomáhali s přípravou kampaně.

Více dopisů našich dobrovolníků
najdeš na www.adopcenablizko.cz

